

Universiteit
Leiden

The Netherlands

Community learning: A profound choice?! a qualitative study of value creation through community learning in nursing practice

Heemskerk, W.M.

Citation

Heemskerk, W. M. (2025, January 30). *Community learning: A profound choice?!: a qualitative study of value creation through community learning in nursing practice*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4178226>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4178226>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Samenvatting

De grote uitstroom van zorgmedewerkers is op dit moment in veel landen een probleem. Om deze ontwikkeling te keren, ligt er een taak bij alle betrokkenen om de handen ineen te slaan en zich samen in te zetten voor een brede en samenhangende aanpak. Het werk in de gezondheidszorg moet aantrekkelijker worden om zo meer zorgmedewerkers in het vak te laten instromen en te behouden. Daarbij is het belangrijk om zorgmedewerkers anders te waarderen. Dit kan onder andere bereikt worden door het faciliteren van een vruchtbare samenwerking. Werken en leren in de gezondheidszorg zijn echter nog vaak gescheiden werelden en juist door dit te doorbreken kan bijgedragen worden aan deze samenwerking. Deze opgave stond ook centraal bij de herziening van het Nederlandse verpleegkundig onderwijs dat de afgelopen jaren heeft plaatsgevonden. Om leren en werken aan elkaar te verbinden, wordt community-leren beschouwd als waardevolle aanpak die voordelig kan zijn voor alle partijen: de zorgpraktijk, het onderwijs en de studenten. Gezien deze maatschappelijke ontwikkeling, mijn eigen motivatie als beroepsoefenaar en de opgekomen vragen, richt dit proefschrift zich op: waardecreatie door community-leren in de verpleegkundige beroepspraktijk.

Hoofdstuk 1 beschrijft de theoretische achtergrond, de scope van het proefschrift, de gekozen onderzoeksmethode en de structuur van het proefschrift. Het doel is om zorgorganisaties te helpen bij het ontwikkelen van een onderbouwd perspectief op community-leren om gedegen keuzes te maken en duurzame beleidsvoorstellen te formuleren met het streven dat leren en werken meer samenkomen door vruchtbare samenwerking. In dit proefschrift staat daarom de volgende onderzoeksvraag centraal: *Welke waarde wordt gecreëerd door community-leren tussen zorgmedewerkers, opleiders en studenten gesitueerd in de verpleegkundige beroepspraktijk?*

Hoofdstuk 2 doet verslag van de waarde die activiteiten en interacties in de learning community (LC) opleveren tijdens een vroege fase van community-ontwikkeling, ook wel *onmiddellijke waarde* genoemd. Een secundaire analyse werd uitgevoerd bij casestudiedata die verzameld zijn tijdens vijf bijeenkomsten van een ziekenhuis-LC bestaande uit verpleegkundigen, verpleegkundige studenten en een docent verpleegkunde. Uit de analyse kwamen vijf thema's naar voren: participatie, activiteiten, betrokkenheid, interactie en (zelf)vertrouwen. Leden werden aangemoedigd om deel te nemen en betrokken te zijn bij activiteiten en interacties, zoals vragen stellen, het delen van hun ervaringen en het ontvangen van feedback. Ze raakten meer vertrouwd en zelfverzekerd tijdens latere LC-bijeenkomsten,

wat onmiddellijke waarde bevorderde. Dit bleek uit het gegeven dat verschillende leden actief werden, initiatief namen of problemen bespraken. Geconcludeerd kan worden dat activiteiten en interacties in zichzelf van waarde zijn en ook waarde kunnen opleveren. Deze onmiddellijke waarde ontstaat op verschillende manieren tijdens het opstartproces van een LC binnen de verpleegkundige beroepspraktijk. Het is aannemelijk dat de onmiddellijke waarde doorgroeit naarmate nieuwe activiteiten en interacties met betrekking tot verdere community-ontwikkeling worden teweeggebracht.

Hoofdstuk 3 presenteert een descriptieve studie die zich richt op het potentieel voor leren binnen LC's om dieper begrip te krijgen van het kenniskapitaal dat community-activiteiten en interacties opleveren met de potentie om later te worden gerealiseerd (oftewel: *potentiële waarde*). Er werden open vragen gesteld aan leden van drie ziekenhuis-LC's in vroege of meer volwassen ontwikkelfasen. Dit betroffen vragen over hun leerproces en activiteiten die gesteld werden in meerdere dataverzamelingsbijeenkomsten. De resultaten toonden aan dat community-leden leerden over onderzoek in het algemeen, onderzoeksterminologie en -methoden. Ze leerden ook over vragen stellen en kritisch denken. Vooral door collectief leren, leerden de leden over de verschillen tussen onderwijspraktijken. Activiteiten werden voornamelijk uitgevoerd om persoonlijk leren voort te zetten. Deze activiteiten lieten zien wat de leden hadden geleerd tijdens de LC-bijeenkomsten, iets wat nuttig werd gevonden. De resultaten geven weer dat LC's in ziekenhuizen bijdragen aan individueel en collectief leren en geschikt zijn als leerbenadering in de beroepspraktijk. Het leren binnen de LC's is vooral onderzoeksgericht en daarom potentieel geschikt voor het bevorderen van onderzoekend vermogen. Individueel en collectief leren zijn moeilijk te onderscheiden als het gaat om onderzoekskennis en een onderzoekende houding. Dit leren leidt van nature niet tot activiteiten die bijdragen aan de beroepspraktijk of tot verschillende gedeelde beroepsproducten. Desalniettemin, wordt community-leren waarschijnlijk bevorderd door het samenbrengen van verschillende praktijken en het overbruggen van grenzen daartussen.

Hoofdstuk 4 beschrijft de bevindingen van een meervoudige casestudie, gericht op *toegepaste waarde*. Bij deze studie waren drie volwassen ziekenhuis-LC's betrokken om te duiden hoe community participatie zich vertaalt naar toepassing binnen de verpleegkundige leer- en werkcontext. Er werden groepsinterviews en individuele interviews met leden afgenomen om de belangrijkste data te verzamelen. Het resultaat was dat uit de verkregen en geanalyseerde kwalitatieve data zeven thema's werden onderscheiden: LC-kenmerken, LC-randvoorwaarden, LC-behoefte, aanzet

tot, toepassing, onderzoekscontext en betekenisvol. Afhankelijk van de casus, uitte collectieve toepassing zich als het initiëren van iets nieuws, raadplegen of hergebruik, maar deze toepassing leek op dat moment gezien de onderzoekscontext minder duurzaam. De resultaten laten zien dat leden na hun deelname aan de LC hun acties en gedrag toepasten in de verpleegkundige leer- en werkcontext. Collectieve toepassing in de COVID-19-periode leek minder duurzaam dan de individuele toepassing van acties en gedrag door leden. Ook al hebben frequente LC-bijeenkomsten de voorkeur, de bevindingen van het onderzoek laten echter zien dat terugkerende bijeenkomsten in crisistijd niet nodig zijn om individuele toepassing op latere momenten of in andere situaties voort te zetten.

Hoofdstuk 5 doet verslag van een participatief onderzoek dat werd uitgevoerd om de impact van community-leren te beschrijven gedurende een gezamenlijk verpleegkundig onderzoeksproject in een ziekenhuis. Hierbij ging de community vooral door een vroege fase van community-ontwikkeling over naar meer volwassen fasen. Leden van de community en stakeholders (buiten de community) werden geïncludeerd. De gegevens werden verzameld door middel van semigestructureerde interviews, reflecties, gesprekken en input van patiënten gedurende twee studiejaar. Om deze impact te beschrijven, in termen van *gerealiseerde waarde* en *transformatieve waarde*, werden met de analyse elf thema's gevonden en in drie clusters ondergebracht: realisatie, transformatie en beïnvloedende factoren. Participanten zagen veranderingen in de praktijk en beschreven hoe hun perspectieven op zorg, onderwijs en onderzoek veranderden. Op basis van hun heroverweging kwamen enkele nieuwe of herziene strategieën tot stand. Beïnvloedende factoren hadden te maken met de huidige context, mate van betrokkenheid en vormgeving/facilitering. De resultaten maken duidelijk dat de impact van community-leren wordt ervaren binnen de community en verder reikt dan de grenzen van de community. Samenwerking en verbeteringen in individuele en groepsprestaties worden teweeggebracht door gezamenlijk praktijkgericht onderzoek dat uitgevoerd wordt door de community. Deelnemende leden en stakeholders worden uitgedaagd om bij te dragen aan of betrokken te raken bij onderzoek en zijn in staat om hun denken te herstructureren en hun eigen strategieën te herzien. Het is belangrijk om rekening te houden met beïnvloedende factoren om voort te bouwen op effectieve werkwijzen. Community-leren in de verpleegkundige beroepspraktijk kan gezien de resultaten, beschouwd worden als een geschikte benadering voor het bevorderen van samenwerking in onderzoek en continu leren.

Hoofdstuk 6 presenteert een casestudie die is uitgevoerd om de *waardecreatie* in een verpleeghuis-LC te beoordelen betreffende alle cycli van waardecreatie, waarbij sprake is van vroege en volwassen ontwikkelfasen van de community. Een verpleeghuis-LC werd gedurende twee studie jaren onderzocht door het verzamelen van zelfrapportages, observaties en verhalen (interviews, dagboeken). De analyse resulteerde in negen overstijgende thema's. Zes van deze thema's werden geassocieerd met al bestaande waardecreatie-cycli (verwachte, onmiddellijke, potentiële, toegepaste, gerealiseerde en transformatieve waarde). Drie andere relevante thema's kwamen naar voren uit de analyse: contextueel, factoren en waardecreatie-initiators. De laatste drie thema's hadden betrekking op aspecten van de context waarin community-leren plaatsvindt met de gecreëerde waarde (bv. COVID-19-omstandigheden), factoren die community leren met de gecreëerde waarde (kunnen) beïnvloeden (bv. timemanagement) en iets of iemand als een (mogelijke) initiator van de gecreëerde waarde in community-leren (bv. interactief leren). De resultaten geven aan dat waardecreatie ontstaat in een LC in een verpleeghuis, ook wanneer de LC bestaat uit diverse beroepsgroepen (zowel uit de verpleeghuiszorg als uit het onderwijs) in samenwerking met studenten verpleegkunde. Een verscheidenheid aan waardecreatie wordt aangetoond wanneer leden met en van elkaar leren binnen een LC in de beroepspraktijk, wat betekenisvol is voor het verpleeghuis in de praktijk, het onderwijs en de studenten verpleegkunde. Vooral de betrokkenheid van studenten bij dergelijke LC's lijkt een hefboomwerking te kunnen hebben op het in beweging zetten van verschillende beroepsgroepen om samen te leren, toe te werken naar nieuwe samenwerkingsverbanden en professioneel te blijven groeien.

Hoofdstuk 7 bevat de algemene conclusies door de belangrijkste bevindingen toe te lichten, de onderzoeksvraag te beantwoorden, de methodologische overwegingen te beschrijven en suggesties voor verder onderzoek en praktische aanbevelingen te geven. De gecreëerde waarde heeft betrekking op de verschillende cycli van waardecreatie (oftewel: verwachte, onmiddellijke, potentiële, toegepaste, gerealiseerde en transformatieve waarde) en manifesteert zich als gevarieerd en dynamisch. Uit de reflectie op de belangrijkste bevindingen, komen drie relevante zaken naar voren. Deze dienen in overweging genomen te worden bij de ontwikkeling van een onderbouwd perspectief op community-leren:

- Voorwaarden bij community-vorming
- Onderlinge verbondenheid tussen collectieve en individuele waarde
- Reikwijdte van waardecreatie

Community-vorming is onlosmakelijk verbonden met de ontwikkeling van een community. De juiste energie is een voorwaarde bij community-vorming om groei van de community en waardecreatie te bereiken. Dit kan spanningen met zich meebrengen. Het is belangrijk dat deze spanningen niet worden gezien als een vorm van falen, maar eerder als onderdeel van het leerproces van de community. Het commitment van diegenen die leidinggevende posities bekleden binnen zorgorganisaties kunnen hun community's daadwerkelijk helpen om deze spanningen in de loop van de tijd aan te pakken als onderdeel van het community-vormingsproces en de waardecreatie die voortkomt uit het leren van de community zelf. Hoewel gecreëerde collectieve en individuele waarde met elkaar verbonden lijken, is het geen optelsom; individueel gecreëerde waarde bij elkaar maakt niet automatisch collectieve waarde mogelijk. Door als community expliciet te maken in welke mate leerprocessen en -resultaten individueel of collectief gericht zijn, kunnen community's een beter onderscheid maken tussen de twee en mogelijk sturen op de waarde die op beide niveaus wordt gecreëerd. De reikwijdte van waardecreatie lijkt groter te worden naarmate community's zich meer openstellen voor het bredere speelveld met de erkenning die community's daarbij krijgen. Naast de leden van de community en de subgroepen die de community vormen, wordt ook waarde gecreëerd voor stakeholders die actief zijn op het bredere speelveld, wat kan leiden tot nieuwe kennisontwikkeling en veranderingen buiten de grenzen van de community zelf.

Verder onderzoek kan zich richten op (1) het exploreren van waardecreatie door community-leren van andere groepen dan community-leden of subgroepen die een community vormen, (2) het bestuderen van nieuwe en interessante inzichten die naar voren kwamen uit de kwalitatieve bevindingen door mixed-method onderzoek uit te voeren, en (3) het onderzoeken hoe waardecreatie gerelateerd is aan de participatie van grensgangers om community-leren te vergemakkelijken en de reikwijdte van waardecreatie te vergroten.

Samenvattend kan community-leren, dat plaatsvindt in de verpleegkundige beroepspraktijk (oftewel: buiten de schoolmuren) tussen zorgmedewerkers, opleiders en studenten tijdens hun praktijkleren, beschouwd worden als vruchtbare samenwerking. Dit inzicht kan organisaties in de gezondheidszorg aanmoedigen een onderbouwd perspectief op community-leren te ontwikkelen. Dit perspectief kan helpen bij het maken van gedegen keuzes en het formuleren van duurzame beleidsvoorstellen om leren en werken meer samen te brengen. Het streven is om zo de gezondheidszorg aantrekkelijker te maken als vakgebied om in te stromen

en te blijven werken. Dit gaat echter niet vanzelf en vereist investeringen ter implementatie. De praktische aanbevelingen hiervoor zijn als volgt:

- Gebruik waardecreatie-framing om de prestaties van de community te bevorderen. Door framing-activiteiten te ondernemen kunnen leden aangemoedigd worden om doelgerichter na te denken over hoe waarde gecreëerd kan worden voor bepaalde cycli om zo community-activiteiten en verdere acties uit te voeren.
- Maak community's integraal onderdeel van het beleid door commitment te creëren op operationeel, tactisch en strategisch niveau. Neem community-leren op in het beleid van samenwerkingsverbanden en bestendig een relatie door de samenwerking schriftelijk vast te leggen met oog op community-leren.
- Investeer in degenen die een faciliterende rol vervullen tijdens community-leren in de verpleegkundige beroepspraktijk en daarmee dus in hun ondersteuning bij het creëren van waarde. Dit vraagt om onderwijsinitiatieven die training en oefeningen bevatten voor deze faciliterende professionals. Op deze manier kunnen facilitators verder groeien in hun rol en bijdragen aan continue professionele ontwikkeling en levenslang leren.